

بررسی نقش حاکمیت در موفقیت قراردادهای مشارکت عمومی - خصوصی

■ علیرضا احمدی ندوشن

دکتری مدیریت قراردادهای بین المللی نفت و گاز
دانشگاه علامه طباطبائی

مسئولیت دولت در سیاست‌گذاری

موضوعات قانونی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و اجرایی از جمله موضوعات مطرح در مشارکت عمومی - خصوصی است و دولت مسئولیت حل و فصل طیف گسترده‌ای از موضوعات را بر عهده دارد. مشارکت بخش خصوصی در توسعه زیرساخت‌ها، مستلزم تلاش دولت و ایفای نقش کلیدی در طرح‌ریزی، سیاست‌گذاری و موضوعات رگولاتوری است. مسئولیت‌های اصلی دولت در این حوزه در موارد زیر خلاصه می‌شود:

تدوین خط مشی: یکی از گام‌های مهم، آماده‌سازی محیط برای مشارکت عمومی - خصوصی است. وجود یک چارچوب روشن، از میزان ابهامات و عدم اطمینان در رابطه با قصد دولت در توسعه مشارکت عمومی - خصوصی می‌کاهد. این چارچوب می‌تواند دو بخش داشته باشد: بخش اول مربوط به موضوعات معمول مطرح در مشارکت عمومی - خصوصی مانند اهداف و اصول است. بخش دوم مربوط به موضوعات ویژه هر یک از بخش‌های زیرساختی است. نقش بخش خصوصی و دولتی نیز در این چارچوب باید به روشنی تعریف شود.

حاکمیت، در این نوشتار به صورت خاص به بررسی این موضوع، همچنین شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر امر نظارت و نحوه اثرگذاری آن‌ها خواهیم پرداخت.

نقش حاکمیت در مشارکت عمومی - خصوصی

هرچند در غالب مدل‌های قراردادی PPP سرمایه‌گذار بخش خصوصی مسئول مستقیم تأمین منابع مالی، طراحی، ساخت و اجرای پروژه است؛ اما انجام موفقیت‌آمیز یک طرح اقتصادی به این روش، مستلزم همکاری و حمایت دولت پذیرای سرمایه است و حاکمیت، نقش غیرقابل انکاری در موفقیت این قراردادها خواهد داشت. تعلق پروژه به بخش عمومی، مالکیت زمین پروژه، کالاها و خدمات پروژه، همکاری دولت در تأمین منابع مالی پروژه، تبدیل درآمد بی‌اوتی (B.O.T) به ارز، مصادره یا ملی کردن پروژه بی‌اوتی و نظارت دولت بر پروژه را از دلایل لزوم حمایت دولت برای موفقیت در قراردادهای مشارکت خصوصی برشمرده است. به طور کلی، دولت در عرصه‌های زیر در قراردادهای مشارکت عمومی - خصوصی ایفای نقش می‌کند:

در گذشته معمولاً دولت‌ها متولی اصلی ساخت و توسعه پروژه‌های زیربنایی بوده‌اند و فقط بخش‌هایی همچون مدیریت و تأمین مالی پروژه را به بخش خصوصی واگذار می‌کردند. افزایش فشارها بر دولت برای کاهش تصدی‌گری و در عین حال نیاز روزافزون به توسعه و ارتقای تسهیلات عمومی، موجب تغییر پارادایم و افزایش میزان استفاده از ظرفیت بخش خصوصی گردید و در نهایت، قراردادهای مشارکت عمومی - خصوصی شکل گرفت.

همچنین، یکی از مؤلفه‌های اثرگذار بر موفقیت قراردادهای مشارکت عمومی - خصوصی، جایگاه سیاست‌گذاری و نظارت بر اجرای استانداردهایی است که بخش خصوصی طرف مشارکت، موظف به رعایت آن‌ها می‌باشد. به عبارت دیگر، یک عنصر کلیدی در استفاده از پتانسیل بخش خصوصی، تعریف استانداردهای فعالیت و نظارت دقیق بر اجرای آن‌ها است. از دیگر سو، به اعتقاد صاحب‌نظران، کنترل و نظارت بر کارایی مشارکت بین بخش عمومی و خصوصی اثرگذار است.

با عنایت به مطالب اشاره شده بالا و اهمیت بحث نظارت به عنوان یکی از مؤلفه‌های